

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΑΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΕΝ ΤΩ ΜΟΥΣΕΙΩ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 504 τοῦ Α' τόμου)

19.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίου Α' ἑπὶ τὸν κληρὸν καὶ τὸ λοιπὸν χριστιανικὸν πληρῶμα τῆς νήσου Κρήτης, δι' οὗ γίνεται ἔκκλησις, ὅπως μὴ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν, καὶ παρέχεται ἡ διαβεβαίωσις περὶ προστασίας καὶ καλῆς μεταχειρίσεως ἐκ μέρους τοῦ νέου Κυριάρχου Μεχμέτ Ἀλῆ. (Ἰανουάριος τοῦ 1831).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 54. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,77 × 0,53 μ. Καλὴ κατάστασις διατηρήσεως.

† Κωνστάντιος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἐντιμότατοι Κληρικοί, εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς, τιμιώτατοι Προεστῶτες, χρήσιμοι Πρόκριτοι, καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι κάτοικοι τῆς Νήσου | Κρήτης· τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν, καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ κυρίου Παντοκράτορος, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία, καὶ συγχώρησις. Τῆς καθ' | ἡμᾶς ταύτης ἀγιωτάτης ἐκκλησιαστικῆς περιωπῆς, καὶ τῆς ἀγρούπνου προστασίας τῆς κοινῆς τῶν εὐσεβῶν Μητρὸς ἀγίας τοῦ χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἔργον ἀείποτε, καὶ | τέλος πρόκειται σκοπιμώτατον τὸ νὰ προνοῇ κηδεμονικῶς, καὶ μὲ τὰς προσφόρους πνευματικὰς συμβουλάς καὶ νοουθεσίας νὰ στηρίξῃ τὰ πνευματικὰ τέκνα τῆς τοὺς ἀπανταχοῦ | εὐσεβεῖς χριστιανούς, φροντίζουσα ἐκ παντὸς τρόπου τὰ πρὸς ψυχικὴν καὶ σωματικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν, ἀνεσίν τε καὶ ἡσυχίαν ἀφορῶντα. Παίδων γὰρ φείδεσθαι Πατρικῶς | ἐστὶ νόμος, κατὰ τὸν μέγαν τῆς ἐκκλησίας Πατέρα, τὸν Θεολόγον φημὲν Γρηγόριον, καθὼς καὶ τῶν φρονίμων χριστιανῶν χρέος λογίζεται ἡ πρὸς τὰς σωτηριώδεις ταύ | τας συμβουλάς πρόθυμος εὐπειθία, καὶ ἐτοιμότης. Μὲ τοιαύτας Πατρικὰς ὑποθήκας καὶ σωτηριώδεις νοουθεσίας ἔγνωμεν νὰ στηρίξωμεν ἤδη καὶ πάντας ὑμᾶς τοὺς | ἐν τῇ Νήσῳ ταύτῃ εὐλογημένους χριστιανούς, καθότι καὶ πρότερον μὲν πληροφορούμενοι τὰ δεινὰ ἐκεῖνα, καὶ παγχάλεπα, καὶ τὰς ταλαιπωρίας σας ἠλγοῦμεν καὶ | οῖως, καὶ διεπριόμεθα τὴν καρδίαν, ἀλλ' ἤδη ἔτι μᾶλλον περιαλγεῖς ἐσμέν ἀκούοντες μὲ ἀπορίαν

μας ὅτι ἐν ᾧ χάριτι θεία, καὶ προνοία τοῦ Κραταιοτάτου καὶ Πολυ-
 χρο | νί(ου) ἡμῶν Ἐνακτος ἤρξατο νὰ ἀναλάμπῃ εἰς τὴν Πατρίδα σας
 ἢ ἡσυχία καὶ ἡ ἄνεσις², ὑμεῖς διατεταραγμένοι διασκορπίζεσθε καὶ ἄλ-
 λος ἄλλοθι ἀναχωρεῖτε³, ἀφήνοντας τὴν | φιλιτάτην Πατρίδα σας, καὶ
 τοὺς τάφους τῶν Προγόνων σας, καὶ τὰ κτήματα, καὶ ὑποστατικά σας,
 καὶ ταῦτα ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ, καθ' ὃν ἔπαυσε πλέον κάθε ταραχὴ,
 καὶ | κάθε ἀνησυχία, καὶ ζάλη, καὶ ἐπισκιάζει μία ἄκρα γαλήνη, καὶ
 φιλόστοργος καὶ εἰρηναία διοίκησις τοῦ ὑψηλοτάτου, καὶ Δικαιοτάτου
 Μεχμὲτ ἀλῆ Πασᾶ Ἐφένδη μας. | Εἶναι πρὸ ὀφθαλμῶν σας ζῶντα
 καὶ ψηλαφητὰ τὰ παραδείγματα τῆς προνοητικωτάτης καὶ φιλανθρωπό-
 τάτης Διοικήσεως μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Μέγας οὗτος Ἄνθρωπος καὶ | ἡγεμῶν
 ἄριστος ἀποτελεῖ τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ τὴν εὐτυχίαν, καὶ ἄνεσιν εἰς
 ὅλους τοὺς ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ σκιάν του Θεία μοίρα διοικουμένους,
 καθὼς καὶ εἰς τὸν πολυ | παθῆ αὐτὸν τόπον, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι
 θέλει προξενήσῃ κάθε καλόν, καὶ θέλει κατορθώσῃ ὅλα τὰ μέσα τῆς
 ἡσυχίας σας, καὶ ἀνέσεως βαδίζων κατ' ἔχνος εἰς τὴν | φιλάνθρω-
 πον Ἐνακτορικὴν Εὐμένειαν, καὶ εὐσπλαγγνίαν. Πόσον λοιπὸν πικρὸν,
 πόσον ἐπιζήμιον καὶ ὀλέθριον εἶναι διὰ ἐσᾶς τὸ νὰ ἀφήνετε τοιαύτην,
 οὕσαν | τε καὶ ἐλπίζομένην σὺν εἰῶ, εὐδαίμονα φιλάνθρωπον καὶ προ-
 νοητικὴν διοίκησιν τῆς φιλιτάτης Πατρίδος σας, καὶ νὰ διώκετε γῆν ἄλ-
 λοτρίαν θέλοντες ἐκόντες νὰ | περιπίπτετε εἰς νέας ταλαιπωρίας, καὶ δει-
 νά, στερούμενοι καὶ ἡσυχίας, καὶ ὠφελειῶν καὶ τῆς λοιπῆς ἐν τῇ Πα-
 τρίδι σας ἀνέσεως. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἐκ προνοίας ὀφειλετικῆς | Γρά-
 φοντες συμβουλεύομεν Πατρικῶς καὶ νουθετοῦμεν καὶ προτροπέομεθα
 πᾶσιν ὑμῖν τοῖς χριστιανοῖς τῆς Νήσου ταύτης, ὅπως συναισθανόμενοι
 τὰ ἀφθόνως ἐπιδαφιλενόμενα | καθ' ἑκάστην ἄπειρα ἐλέη καὶ τὰς εὐερ-
 γείας τοῦ Κραταιοτάτου καὶ εὐσπλαγγνικωτάτου ἡμῶν Ἐνακτος, καὶ
 πεπεισμένοι περὶ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς ἡσυχίας καὶ περιθάλψεώς σας, | καὶ
 τῆς ἀνέσεως καὶ εὐδαιμονίας τῆς Πατρίδος σας ταύτης, νὰ παραιτηθῆτε
 τῶν ἀνοικείων, καὶ ὀλεθρίων σκοπῶν τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ νὰ μένη-
 τε ἐφῆσυχάζοντες | ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καταγινομένοι ἡσύχως εἰς τὰ
 ἔργα σας, καὶ ἀπολαμβάνοντες κάθε ἄνεσιν, ἐνασχολούμενοι εἰς τὰ κέρ-
 δη σας μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς φίλης Πατρίδος | σας, καὶ γνωρίζον-
 τες ὅτι οὐδεμία τοῦ λοιποῦ ἐπῆρεια ἢ βλάβη μέχρι καὶ τῆς παραμικρᾶς
 ἐπιπλήξεως θέλει γένη εἰς τινά, καθότι ὁ Πολυχρόνιος Βασιλεὺς μας
 ἐξ ἀρ | χῆς ἐχαρίσατο παντελῆ ἀμνησίαν εἰς ὅλους διὰ τὰ προλαβόντα
 οἰαδήποτε, καὶ παντοίοις τρόποις κήδεται καὶ προνοεῖ τῆς περιθάλψε-
 ως τῶν ἀπανταχοῦ ῥαγιαδῶν του, καὶ | κατὰ τοῦτο ἡμεῖς αὐτοὶ γινόμεθα
 ἐγγυηταί⁴, πιστοποιοῦντες εἰς ὅλους σας ὅτι θέλει ἀπολαμβάνετε τοῦ
 λοιποῦ κάθε ἡσυχίαν, καὶ περιποίησιν ὑπὸ τὴν φιλάνθρωπον καὶ εὐ-

μενεῖ Διοί | κησιν τοῦ ὑψηλοτάτου Μεχμέτ Ἀλῆ Πασᾶ Ἐφένδη μας·
 ὄθεν τέκνα ἡμῶν ἀγαπητὰ ἐν κυρίῳ ἔλθετε εἰς ἑαυτοὺς καὶ ἀφήσετε τὰ
 παράλογα ἐκεῖνα φρονήματα, τὰ ὅποια | ἐστάθησαν αἷτια τοσοῦτων δυσ-
 τυχημάτων, καὶ πολυχρονίων συμφορῶν σας, καὶ μὴ θελήσετε νὰ ἀπο-
 λακτίσητε τὴν εὐδαιμονίαν καὶ ἄνεσιν, ἣτις ὡς ἐκ θείας τινὸς βοηθείας
 ἐπεφά | νη, μετὰ τοσαύτας ταλαιπωρίας, ὅπου κρίμασιν οἷς οἶδε κύριος
 ὑπέστητε μέχρι τοῦ νῦν, καὶ νὰ προξενῆτε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας, καὶ εἰς
 τὰ φίλιτάτα σας νέας θλίψεις ἀφήνοντες τὸ ἔδαφος | τῆς Πατρίδος
 σας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχετε νὰ διαζήσητε τοῦ λοιποῦ ἡσυχῶς καὶ εὐτυχῶς
 ὑπὲρ τὸ πρότερον. Ταύτας τὰς σωτηριώδεις Πατρικὰς μας συμβουλὰς,
 καὶ νουθεσίας πέμπε | μεν εἰς ὄλους σας μετὰ πόνον ψυχῆς, ἐφιέμενοι
 πρὸς τῆ ψυχικῆ σωτηρία, καὶ τὴν σωματικὴν σας ὠφέλειαν· καὶ δὲν
 ἀμφιβάλλομεν ὅτι συναισθανόμενοι τὸ ἐκ τούτων ὄφελος θέλετε | ἀπο-
 δεχθῆ αὐτὰς μετὰ πάσης ὑικῆς προθυμίας, καὶ θέλετε φυλάξει προ-
 γματικῶς διὰ νὰ ἐπαινεθῆτε ὡς φρόνιμοι παρὰ πάντων τῶν ὁμογενῶν,
 καὶ νὰ θαυμάζεσθε ὡς εὐδαί | μονες τοῦ λοιποῦ περιθαλπόμενοι ὑπὸ
 τὴν ἀμφιλαφῆ σκιάν τοῦ Κραταιοτάτου ἡμῶν Ἀνακτος (οὗ τὸ κράτος
 εἶη ἀήττητον εἰς τοὺς αἰῶνας) καὶ ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον προστασίαν, καὶ
 εὐμέ | νειαν τοῦ ὑψηλοτάτου Μεχμέτ Ἀλῆ Πασᾶ Ἐφένδη μας, (ὃν καὶ
 κύριος ὁ Θεὸς διαφυλάττει ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ) καὶ τέλος πάντων ἀ-
 ξιούμενοι διηνεκῶς καὶ τῶν ἐγκαρδίων εὐχῶν, | καὶ εὐλογιῶν τῆς φι-
 λοσόφου Μητρὸς σας ἁγίας τοῦ χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ τῆς
 δαυιλείας τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων αὐτῆς, ἧς ἡ χάρις εἶη μετὰ
 πάντων ὑμῶν. αὐλαφ-

Ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ Ἰνδικτιῶνος Δης ↵

† ὁ Καισαρείας Γεράσιμος

† ὁ Χαλκηδόνης Ζαχαρίας

† ὁ Ἐφέσου Χρῦσανθος

† ὁ Δέρκων Νικηφόρος

† ὁ Ἡρακλείας Διονύσιος

† ὁ Τορνόβου Ἰλαρίων

† ὁ Νικομηδείας Πανάρετος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Ὁ ἀπὸ Σιναίου Κωνσταντῖος Α' ἐπατριάρχευσεν ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1834 (Γεδεών, Π. Π., σ. 689). Τὸ ὑπόμνημα ἐκλογῆς του καὶ τὸ γράμμα παραιτήσεως βλ. «Ὁρθοδοξία» ΙΒ' (1937) σ. 250-1.

²⁾ Διὰ τὴν διοίκησιν καὶ τὴν πολιτικὴν «στοργῆς» τοῦ κυριάρχου τῆς Κρήτης Μεχμέτ Ἀλῆ βλ. ἰδίᾳ Μεν. Παρλαμά, Τὸ Ἡμερολόγιο τοῦ Κωνσταντίνου Κοζύρη, «Κρητικὰ Χρονικὰ» Α', σ. 176-186.

³⁾ Ἡ ἀπόφασις τῶν τριῶν Συμμάχων Δυνάμεων, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Κρήτη ὑπήχθη εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀθρόαν φυγὴν τῶν χριστιανῶν τῆς νήσου, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δεινῶν τῆς δουλείας· Ὁ Pashley, Travels in Crete, London 1837, I, XXIV, ἀναφέρει ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν αὐτοεξοριζομένων ὑπερέβη τὰς 30.000 ψυχὰς (συναριθμουμένων

πιθανῶς τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως ἀναχωρησάντων ἐκ τῆς νήσου): «The Viceroy of Egypt, however, did all he could to appease their terror and to inspire them with confidence in his government». Ἀποτέλεσμα τῆς προσπαθείας του ταύτης δέον νὰ λογισθῇ καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ δημοσιευομένου συνοδικοῦ γράμματος. Ἀναμφιβόλως δὲ ὄχι ὀλίγον συνέβαλε τοῦτο εἰς τὴν ἀθρόαν ἐπιστροφὴν τῶν φυγάδων (Παρλαμά, αὐτ. 180, Pashley, αὐτ. XXV).

4) Ἡ ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου παρὸς ἐγγυήσεως ἀποτελεῖ ἴσως ἐνδειξὴν τῆς ἀσκηθείσης πρὸς ἔκδοσιν τοῦ γράμματος πιέσεως. Ἡ φράσις «κατὰ τοῦτο ἡμεῖς» ἔχει γραφῇ ἐπὶ ἀποξεσθέντος κειμένου. Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντίας ἐξέδωκε τὸν Φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔντυπον ἐγκύκλιον Συνοδικὸν Γράμμα, τοῦ ὁποίου ἀντίτυπον ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης σφύζεται εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου (Μ. Η. Κατάλ. Παλ. Ἐντ. 38) δι' οὗ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ αὐτοκρατορικῆς δωρεᾶς χιλίων πουργίων ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου, συνιστᾶται ἐνθέρμως ἢ πιστῇ ὑποταγῇ εἰς τὸν Ἐφένδην Σουλτάν Μαχμούτ.

20.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίου Α' πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα Κρήτης, ἀγγελτήριον τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀπὸ Σητείας Μελετίου Νικολετάκη ὡς Μητροπολίτου. (Ἰανουάριος τοῦ 1831).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 53. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,78 × 0,54 μ. Καλὴ κατάστασις διατηρήσεως.

† Κωνσταντῖος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι, οἱ ὑποκείμενοι τῇ ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει κρήτης, ἐν ἀγίῳ πν(εύμα)τι ἀγαπητοὶ Ἀδελφοί, καὶ συλλειτουργοί, καὶ ἐντιμότατοι Κληρικοὶ | εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς, καὶ τίμιοι Προεσιῶτες, καὶ χρήσιμοι Γέροντες, καὶ πρόκρο(ι)τοι, καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, | τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μειριότητος· χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία, καὶ συγχώρησις. Διὰ τοῦ | παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ, καὶ συνοδικοῦ Γράμματος διδόαμεν τὴν εἴδησιν εἰς ὄλους Σας ὅτι τοῦ ἀρχιερέως Σας κύρ καλλινίκου³ τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος, καὶ εἰς τὰς | οὐρανίους μονὰς μεταστάντος, ἡ Μειριότης ἡμῶν, ἐπειδὴ οἱ θεῖοι, καὶ Ἱεροὶ νόμοι, καὶ κανόνες παραγγέλλουσι νὰ μὴ μένη καμμία Ἐπαρχία χηρεύουσα ἐπὶ πολὺν | χρόνον³, καὶ ἀπροσιάτευτος, διὰ τοῦτο κατὰ νόμους ἐφροντίσαμεν καὶ δι' αὐτὴν τὴν Ἐπαρχίαν, χρῆζουσας ἀναγκαίου προστάτου, καὶ ποιμένος πνευματικοῦ, ἐν τῇδε μάλιστα | τῇ ἀθλίᾳ αὐτῆς καταστάσει, παραμυθήσοντος καὶ ἐπισκεψομένου πατρικῶς τὸ ἐν αὐτῇ λογικὸν τοῦ χ(ριστο)ῦ ποιμνιον· διὰ ταῦτα ἐφροντίσαμεν νὰ εὔρωμεν τὸν ἄξιον εἰς αὐτὴν | προ-

στάτην, γινώσκοντα τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν αὐτῆς κατάστασιν, καὶ γινωσκόμενον ὑμῖν τοῖς εὐλογημένοις αὐτόθι χριστιανοῖς, καὶ δυνάμενον λόγῳ τε καὶ ἔργοις μετὰ ζήλου τὴν δυνα | τὴν περίθαλψιν, καὶ παραμυθίαν ἐργάσασθαι, καὶ ψυχικῶς, καὶ σωματικῶς τὰ πρόσφορα, καὶ ἐπωφελῆ ἐξενρεῖν τε καὶ ἐνεργῆσαι· ψήφων οὖν κανονικῶν γενομένων | ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῶ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, ἡμετέρα πατριαρχικῆ προτροπῆ, καὶ ἀδεία ὑπὸ τῆς ἐνδημούσης ἐν | ταῦθα ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἱεροῦ τῶν Συναδελφῶν Ἀρχιερέων ὁμηγύρεως, καὶ Συνόδου εἰς εὐρεσιν, καὶ ἐκλογὴν ἀξί(ου) καὶ ἀρμοδί(ου) προσώπου, τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ἀρχιερατικὴν | προστασίαν, καὶ ποιμαντικὴν ῥάβδον τῆς ἁγιωτάτης αὐτῆς Μητροπόλεως, προεκρίθη καὶ προεξελέγη τῶν ἄλλων ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σιτειάς, ἐν ἀγί(ω) πν(εύματι) ἀγαπητὸς | ἡμῶν Ἀδελφός, καὶ Συλλειτουργὸς κύριος Μελέτιος, ἄνθρωπος κόσμιος, καὶ ἀρχιεροπροεπῆς ἐν τε τῷ σωματικῷ καταστήματι, καὶ τοῖς ψυχικοῖς ἡθελίαι, τὰ θεῖα καλῶς πεπαιδευμένος, | καὶ πείραν ἔχων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, καὶ πραγμάτων, γνωστός τε ὑμῖν, καὶ ἀγαπῶν ὑμᾶς, καὶ ἀγαπώμενος, καθάπερ ἔγνωμεν ἐκ τῶν ἀποσταλεισῶν κοινῶν ἀνα | φορῶν Σας, εἰδήμων τῶν αὐτόθι ἡθῶν, καὶ συμπαθῆς περὶ τὰ καθ' ὑμᾶς, καὶ ζῆλον τρέφων διάπυρον ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀνέσεως, καὶ ἡσυχίας Σας, πρᾶός τε καὶ σώφρων, καὶ | νουνεχής, καὶ διδακτικός, καὶ παιδεία συγκεκροτημένος, καὶ εἰλικρινία, καὶ εὐθύτητι καλλυνόμενος, καὶ ἐνὶ λόγῳ ἀπάσαις κεκοσμημένος ταῖς ἀρεταῖς, ὅσαι τὸν ἄμεμπτον Ἀρ | χιεροπροεπῆ χαρακτηρίζουσι βίον, καὶ καθ' ἣν ὁ θεῖος Ἀπόστολος καθυπογράφας παρέδωκεν ἡμῖν Εἰκόνα ἀπηκριβωμένος· ὅθεν καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι διὰ τῆς θείας χει | ραγωγίας, καὶ ἀντιλήψεως θέλει ἀρχιερατεύσει καλῶς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, καὶ θέλει φανῆ παρήγορος εἰς τὰς θλίψεις Σας, καὶ παραμυθητικός, καὶ Προστάτης ὑπέρομαχος τῶν | κοινῶν τε καὶ μερικῶν ἀναγκῶν Σας, καὶ θέλει ὁδηγῆ ὑμᾶς εἰς τὰ σωτηριώδη ἔργα, οὐ μόνον τὰ πρὸς ἡσυχίαν Σας καὶ ἄνεσιν ἀφορῶντα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνα ὅπου ὁδο | ποιῶσι τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς εἰς τὰς οὐρανίους μονάς, καὶ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς θείας μακαριότητος, ὅχι μόνον μὲ τὰς ἀπὸ γλώσσης πατρικᾶς νουθεσίας, καὶ συμβουλίας του, ἀλλὰ | καὶ μὲ τὸν τύπον, καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀνεπιλήπτου αὐτοῦ διαγωγῆς, καὶ θέλει πολιτευθῆ· εὐαγγελικῶς τε καὶ κανονικῶς μὲ τὸ λογικὸν ποίμνιον, ὅπου παρὰ Θεοῦ ἐδωρήθη. | Ὅθεν καὶ κατὰ τὴν Ἱερὰν τῆς Ἐκκλησίας τάξιν, καὶ κανονικὴν διατύπωσιν, τῇ ἐπικλήσει, καὶ χάριτι τοῦ παναγί(ου), καὶ ζωοποιῶ, καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος προε | βιβάσαμεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀξιωτάτην ταύτην Μητροπόλιν, καὶ ἀποκατεστήσαμεν Ποιμένα, καὶ Προ-

στάτην πάντων ἡμῶν γνήσιον, νόμιμον, καὶ κανονικόν. Τούτου | χάριν γράφοντες συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων Ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητῶν ἡμῶν Ἀδελφῶν, καὶ Συλλειτουργῶν, εὐχόμεθα καὶ | εὐλογοῦμεν πατρικῶς πάντας ὑμᾶς τοὺς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ταύτῃ χριστιανοὺς Ἱερωμένους, καὶ λαϊκοὺς, μικροὺς καὶ μεγάλους, νέους, καὶ Γέροντας, ἄνδρας τε καὶ Γυναῖκας, καὶ | ἐκκλησιαστικῶς ἐντελλόμεθα, καὶ παραγγέλλομεν, καὶ προτρεπόμεθα πᾶσιν ὑμῖν, ὅπως τὸν διαληφθέντα Ἱερώτατον Μητροπολίτην Κρήτης, ὑπερτίμον καὶ Ἐξαρχον Εὐρώπης, | ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὸν ἡμῶν Ἀδελφόν, καὶ Συλλειτουργὸν κύρ Μελέτιον γνωρίζητε ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς γνήσιον, νόμιμον, καὶ κανονικόν Ἀρχιερέα, καὶ | πνευματικὸν Προστάτην τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, καὶ κυριάρχην ὑμῶν, καὶ κηδεμόνα καὶ φροντιστὴν τῆς ψυχικῆς Σωτηρίας Σας, Δεσπότην τε καὶ ἔξουσιαστὴν τῆς | Ἐπαρχίας ταύτης, μετὰ πάντων τῶν κτημάτων, καὶ πραγμάτων, καὶ ἀφιερωμάτων αὐτῆς κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, καὶ μνημονεύητε τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος. | ἐν πάσαις ταῖς Ἱεραῖς τελεταῖς, καὶ ἀκολουθίαις, ἐρχόμενόν τε μετ' ὀλίγον νὰ σᾶς ἀπολαύσῃ, νὰ τὸν ὑποδεχθῆτε μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τιμῆς, καὶ φιλοφροσύνης, καὶ δεξιῶ | σεως, καὶ ὑποκλίσεως, ἐπειδὴ ἔχει νὰ σᾶς εὐλογῇ, καὶ νὰ σᾶς ἀγιάζῃ, καὶ νὰ ἐκτελῇ ὅλα τὰ ἀρχιερατικὰ κατὰ τὴν περίληψιν τῆς Πράξεως αὐτοῦ, καὶ νὰ σᾶς διδά | σκῃ, καὶ νὰ σᾶς ὠφελῇ, καὶ νὰ σᾶς νοιθετῇ τὰ πρὸς σωτηρίαν Σας, καὶ ἄνεσιν, καὶ ἡσυχίαν, κατὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ ἐμπειρίαν, φρόνησίν τε καὶ θεοσεβείαν | καὶ τιμᾶτε καὶ ἀγαπᾶτε τὴν αὐτοῦ Ἱερότητα, καὶ διευλαβεῖσθε, καὶ πείθησθε, καὶ ὑποτάσσησθε αὐτῷ ὡς κανονικῷ Ἀρχιερεῖ σας, παρέχοντες εἰς χειρὰς αὐτοῦ ἴλαρῶ | τῶ τρόπῳ, καὶ αὐτοπροαιρέτως πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ χιερατικὰ εἰσοδήματα, καὶ δικαιώματα κύρια καὶ τυχηρά, καὶ συντρέ- ἄρχοντες, καὶ βοηθοῦντες αὐτῷ ἀμοιβαίως | διὰ νὰ δύνηται καὶ ἡ Ἱερότης του νὰ ἀπαντᾷ τὰς προκειμένας ἀνάγκας του, καὶ νὰ σᾶς ποιμαίνῃ ἐν ὁσιότητι, καὶ δικαιοσύνῃ, προϊστάμενος εἰς κάθε ἀνάγκην Σας κοινὴν | τε καὶ μερικὴν, καὶ φροντίζων ἀόκνως, καὶ μετὰ ζήλου τῶν ψυχικῶν, καὶ σωματικῶν συμφερόντων Σας, εὐχόμενος πρὸς κύριον ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας Σας, καὶ | τῆς σωματικῆς ὑγείας, καὶ τῆς κοινῆς σας ἡσυχίας, καὶ ἀνέσεως, καὶ καλῆς ἀποκαταστάσεως, οὗ τὰς δεήσεις ἀποδεχόμενος αὐτὸς ὁ φιλόανθρωπος Κύριος, ἀντικαταπέμ | ψαι ὑμῖν ἄνωθεν τὴν θείαν αὐτοῦ χάριν, καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχει νὰ διατρέψῃ ἐδῶ μερικὸν καιρὸν ἡ Ἱερότης του ἕως | οὗ νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ νὰ ἔλθῃ⁴ διορίζει καὶ ἀποκαθίστησιν Ἐπιτρόπους αὐτοῦ τὸν τε Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Ἀρκαδίας κύρ Μάξιμον, τὸν ἐντιμότατον Οἰκονόμον κύρ | πα(πᾶ)

Γεώργιον καὶ τὸν δσιώτατον Ἀρχιμανδρίτην κύρ Καλλίνικον¹ εἰς τὸ νὰ ἐπισκέπτονται τὴν Ἐπαρχίαν αὐτοῦ ταύτην, νὰ διευθετῶσι τὰς ἐμπιπτούσας ἀρχιερατικὰς ὑποθέσεις | συνάγοντες καὶ τὰ προσπίπτοντα κύρια, καὶ τυχηρά. Διὸ καὶ γράφοντες ἐντελλόμεθα ὑμῖν, ὅπως γινώσκοντες τοὺς διαληφθέντας Ἐπιτρόπους τοῦ Ἀρχιερέως Σας τιμᾶτε καὶ | ἀγαπᾶτε, καὶ πείθησθε αὐτοῖς, παρέχοντες εἰς χεῖρας αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ἀνήκοντα τῇ αὐτοῦ Ἱερότητι ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα, ἕως οἷου δούς πέρας εἰς τὰς ἀνὰ χεῖρας | <ρας> του ὑποθέσεις, κινήσας νὰ ἔλθῃ προσωπικῶς καὶ ὁ γνήσιος καὶ νόμιμος Ἀρχιερεὺς Σας, καὶ νὰ σᾶς ἀπολαύσῃ κατὰ τὸν ἐγκάρδιον πόθον του, καὶ νὰ εὐφραν | θῆτε ἀλλήλοις τῷ πνεύματι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, οὗ ἡ χάρις, καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος καὶ ἡ εὐχή, καὶ ἡ εὐλογία τῆς ἡμῶν Μετριότητος εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν. αωλα φ ↵

Ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ Ἰνδικτιῶνος Δης

† ὁ Καισαρείας Γεράσιμος	† ὁ Χαλκηδόνος Ζαχαρίας
† ὁ Ἐφέσου Χρῦσανθος	† ὁ Δέρκων Νικηφόρος
† ὁ Ἡρακλείας Διονύσιος	† ὁ Τορνόβου Ἰλαρίων
† ὁ Νικομηδείας Πανάρετος	

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹) Περὶ τοῦ Μητροπολίτου Νικολετάκη (1831-1839) βλ. *Τωμαδάκη*, αὐτ. 129-130, *Σάραδων*, αὐτ. σ. 10, *Κριαρᾶ*, «Ἑλληνικά» Η' (1935) σ. 118, *Παράλαμᾶ*, αὐτ. σ. 195, ὑποσ. 68, *Pashley*, σὺτ. I, 186. Εἰς ἔγγραφα τοῦ Τ. Α. Η., κῶδ. 135, σ. 142 καὶ κῶδ. 84, σ. 159 τοῦ 1831, ἀναφέρεται ὡς πλησιαστὴς οἰκιῶν πωλουμένων παρὰ τὸ σημ. Μικρὸ Χαμαμάκι.

²) Περὶ τοῦ Μητροπολίτου Καλλινίκου (1823-1830) βλ. *Τωμαδάκη*, αὐτ. 129, *Σάραδων*, αὐτ. σ. 10. Εἰς ἔγγραφον τοῦ Τ. Α. Η., κῶδ. 132, σ. 89 τοῦ 1826, ἐμφανίζεται ὡς ἀγοραστὴς οἰκίας ἐν τῇ συνοικίᾳ τῆς Ἀγ. Αἰκατερίνης (Κετχουντᾶ Βέη) συναρρεύουσαν μὲ οἰκίματα τῆς ἐκκλησίας. Ἐξ ἄλλου ἐγγράφου τοῦ αὐτοῦ ἀρχείου πληροφορούμεθα, ὅτι κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν τοῦ 1830 ἀνώμαλον περίοδον, εἶχε παραδώσει πρὸς φύλαξιν ἐντὸς ἐσφραγισμένου ἐκ καρυᾶς κιβωτίου σκεύη καὶ ἄμικρα τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ Θησαυροφυλάκειον τοῦ Διοικητοῦ Χάνδακος Σουλεϊμάν Πασᾶ. Ἡ ἀπόδοσις ἐγένετο τὴν 6ην Σεπτεμβρίου 1830 εἰς τοὺς ἐπισκόπους Σητείας καὶ Ἀρκαδίας καὶ τὸν Ἐπίτροπον τοῦ Ἀγ. Μηνᾶ Νικολῆν (Τ. Α. Η., κῶδ. 135, σ. 89).

³) Πβλ. Ἀλιβιζάτου, αὐτ. σ. 67 (Κανὼν ΚΕ' τῆς Δ' οἴκουμ. Συνόδου). Τὸ εὐθὺς ἀνωτέρω μνημονευθὲν ἔγγραφον τοῦ Τ. Α. Η. ἀποτελεῖ, φαίνεται, ἐνδειξὴν ὅτι ὁ Μητροπολίτης εἶχεν ἀποθάνει πρὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1830. Μεταξὺ Καλλινίκου καὶ Μελετίου οὐδεὶς ἄλλος ὑπῆρξε Μητροπολίτης Κρήτης: ὁ Ζακυθηνὸς ἐκ παραδρομῆς ἀπέδωκεν εἰς Μητροπολίτην Κρήτης Ἰγνάτιον τὰ ὑπ' ἀριθ. 51 καὶ 52 ἔγγραφα τοῦ Μ. Η. (Ε. Ε. Κ. Σ. τόμ Β', σ. 514), τὰ ὅποια ὑπογράφονται ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας καὶ Ῥαιδεστοῦ Ἰγνατίου.

⁴) Ὁ Μελέτιος κατῆλθεν εἰς Ἡράκλειον τὸν Ἰούνιον τοῦ 1831 (πβλ. *Παράλαμᾶ*, αὐτ. 195).

*) Περὶ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀρκαδίας Μαξίμου βλ. Τωμαδάκη, αὐτ. 137, Σάρεων, αὐτ. 28, Παρλαμά, αὐτ. 195, σημ. 69. Πιθανῶς ὁ ἐνταῦθα ἀναφερόμενος Οἰκονόμος Παπαγιώργης εἶναι ὁ ἐν Τ. Α. Η. κῶδ. 36, σ. 86, ἐγγράφῳ τοῦ 1831, οὐχὶ ὀνομαστὶ ἀναφερόμενος Οἰκονόμος ὡς ἐνάγων δι' ἰδιωτικὸν χρέος, ὡς καὶ ὁ αὐτόθι σ. 211, ἐγγράφῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὡς μάρτυς διὰ διεκδίκησιν κληρονομίας ἐκ μέρους μνηστευθείσης κόρης. Ὁ ὑπὸ Pashley, αὐτ. I, 187-8, ἀναφερόμενος πεπαιδευμένος Οἰκονόμος εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ αὐτός. Περὶ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Καλλινίκου οὐδὲν ἐξηκρίβωσα.

21.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίου Α' πρὸς τὸν κληρὸν καὶ τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα Κρήτης, ἐξασφαλίζον τὰ καθιερωμένα καὶ ἔκτακτα ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα¹ τοῦ νέου Μητροπολίτου Μελετίου. (Μάρτιος τοῦ 1831).

*Αριθ. Χειρ. Μ.Η. 55. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,78 × 0,55 μ. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

† Κωνσταντῖος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Κρήτης μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ χωρῶν τε καὶ χωριῶν, καὶ εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς, καὶ δσιώτατοι Ἱερομόναχοι, | καὶ τίμιοι Προεστῶτες, καὶ χρήσιμοι Πρόκριτοι, καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν Μειριότητος | χάρις εἶη ὑμῖν, καὶ εὐχὴ παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία, καὶ συγχώρησις. χρέος ἔχουσιν οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ κατὰ πάντα δικαίου λόγον | νὰ προσφέρωσι πάντοτε τὴν πρόεπουσαν, καὶ ὀφειλομένην τιμὴν, καὶ εὐλάβειαν, καὶ εὐπείθειαν εἰς τὸν κατὰ τόπον Ἀρχιερέα αὐτῶν, ὡς κηδεμόνα καὶ φρον | τιστὴν τῆς ψυχικῆς σωτηρίας των· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ νὰ συντρέχωσι λόγῳ καὶ ἔργῳ, καὶ νὰ βοηθῶσι προσφέροντες, καὶ δίδοντες τῷ ἀρχιερεῖ αὐτῶν, καὶ μάλιστα κα | τὰ τὸν πρῶτον χρόνον τῆς ἀρχιερατικῆς τὸν ἀποκαταστάσεως τὴν δυνατὴν βοήθειαν, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀπαντήσῃ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ, καὶ τὰ χρέη, νὰ εὖρη ἄνεσιν, | καὶ ἀνακουφισμὸν εἰς τὰ τῆς νέας αὐτοῦ ἀρχιερατείας ἔξοδα, καὶ οὕτω νὰ ἐπισκέπτεται θεοφιλῶς τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ παρὰ Θεοῦ λογικὸν ποίμνιον. Ἐπειδὴ | λοιπὸν καὶ ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ταύτῃ Κρήτης ἀποκατεστάθη πρὸ ὀλίγου νόμιμος, καὶ γνήσιος νέος Ἀρχιερεὺς ὑμῶν ὁ ἤδη Ἱερώτατος Μητροπολίτης Κρήτης, ὑπέριμος, καὶ Ἐ | ξαρχος Εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητός, καὶ περιπόθητος ἡμῶν ἀδελφός, καὶ συλλειτουργὸς κύριος Μελέτιος, καθὼς προεδηλώσα-

μεν εἰς ὄλους Σας ἐν τῷ προσταλέντι ἡμετέρῳ Πα | τριαρχικῷ, καὶ
 Συνοδικῷ Γράμματι τῆς εἰδήσεως, ὅστις καὶ ἔφθασεν ἤδη εἰς τὰ αὐ-
 τόθι προσωπικῶς² πρὸς κοινὴν ὑμῶν πάντων τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ
 τέκνων ἀπόλαυσιν, | καὶ πνευματικὴν ἐπίσκεψιν, διὰ τοῦτο μετὰ τὴν
 γενομένην παρ' ὑμῶν πρόπουσαν ὑποδοχὴν, καὶ δεξίωσιν, ἀπαιτεῖται
 ἀναγκαίως κατὰ τοῦτον τὸν πρῶτον χρόνον τῆς ἀρχιε | ρατείας του, ἐκ-
 τὸς τῶν συνειθισμένων, καὶ τεταγμένων δικαιωμάτων αὐτοῦ, τὰ γένη
 πρὸς τὸν νέον ἀρχιερέα Σας τοῦτον ἀπὸ ὄλους ὑμᾶς τοὺς Ἐπαρχιώτας
 του χριστιανούς, καὶ ἀπὸ | πάντων τῶν χωρῶν, καὶ χωρίων τῆς Ἐπαρ-
 χίας του καὶ ἄλλο ξεχωριστὸν εἰσόδημα, καὶ δικαίωμα, βοήθεια ἀπλῶς
 λεγόμενον, καὶ τὰ δοθῆ μετὰ προθυμίας πρὸς τὴν | αὐτοῦ Ἱερότητα
 πρὸς παραμυθίαν τινὰ τῶν χρεῶν, καὶ ἐξόδων τῆς νέας αὐτοῦ ἀρχιε-
 ρατείας· καὶ προσέτι πρόπον εἶναι καὶ τὰ γράψη ἢ ἀρχιερωσύνη του
 τὰ ὀνόματα ὄλων | σας ζώντων, καὶ τεθνεώτων, ἔπειτα τὰ ἐκτελέση κοι-
 νὸν Ἱερὸν τεσσαρακονταλείτουρον, καὶ τὰ σᾶς μνημονεύση διὰ ψυχι-
 κὴν σωτηρίαν Σας καὶ ὠφέλειαν, καὶ διὰ τοῦτο | τὰ φιλοδωρηθῆ ἀπὸ
 ὄλους Σας κατὰ ἀναλογίαν τῆς δυνάμεως ἐνὸς ἐκάστου· ὁμοίως καὶ
 ὅσοι ἔχετε ἐκ Θεοῦ εὐπορίαν, καὶ περὶ τὰ θεῖα ἐντελῆ εὐλάβειαν, τὰ
 προσ | καλέσητε τὴν αὐτοῦ Ἱερότητα εἰς τὰ εὐλογημένα Σας ὁσπήτια,
 διὰ τὰ ἐκτελέση ἀρχιερατικῶς ἁγιασμένον, καὶ τὰ εὐλογήση καὶ τὰ ἀγιά-
 ση, καὶ ἐσᾶς, καὶ τὰ τέκνα Σας, | καὶ τοὺς οἴκους, καὶ τὰ ὑποστατικά,
 καὶ ὑπάρχοντά Σας, δίδοντες ὁ καθείς πρὸς τὴν αὐτοῦ Ἱερότητα ὅ,τι
 προαιρεθῆ, καὶ ἐκ Θεοῦ φωτισθῆ, ὅπως διὰ μέσον τῶν τοιούτων φι |
 λοδωρημάτων, καὶ ἀναγκαιῶν κατὰ τοῦτον τὸν πρῶτον χρόνον δι-
 καιωμάτων, καὶ βοηθειῶν, εὖρη ἄνεσιν, καὶ ἐλάφρωσιν εἰς τὰ ἐπικεί-
 μενα αὐτῷ χρέη, καὶ βάρη. | Καὶ τὰ μὲν ἀνωτέρω εἰρημένα ἐκκλησια-
 στικά δικαιώματα, καὶ βοηθήματα εἶναι συνειθισμένα τὰ δίδονται
 εἰς κάθε νέον Ἀρχιερέα ἐκάστης Ἐπαρχίας κατὰ τὸν | πρῶτον χρόνον
 τῆς ἀρχιερατικῆς του ἀποκαταστάσεως· τὰ δὲ ἐφεξῆς ῥηθυσόμενα ἐκ-
 κλησιαστικά δικαιώματα διενεργοῦνται ἀδιακόπως ἀπὸ ὄλους τοὺς εὐ-
 σεβεῖς εἰς ὅλας τὰς | Ἐπαρχίας τὰς ὑποκειμένας τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιω-
 τάτῳ Πατριαρχικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, τὰ ὅποια καὶ πολυωνύ-
 μως λέγονται Πρόθεσις, Τεσσαρακονταλείτουρον, παρ' ῥησία, ψυχο-
 μερίδιον, καὶ γίνονται ὑπὲρ ψυχικῆς σωτηρίας, καὶ μνημοσύνου τῶν
 ἀποθνησκόντων χριστιανῶν παρὰ τῶν συγγενῶν, καὶ κληρονόμων ἐκεί-
 νων, καὶ τούτου γινο | μένου, μεγάλην ὠφέλειαν καρποῦνται, καὶ ἀπο-
 λαμβάνουσιν ὅλοι οἱ τελευτήσαντες χριστιανοί, καὶ οἱ συγγενεῖς, καὶ
 κληρονόμοι ἐκείνων, ὡς ἐργάται γιγνόμενοι τοιούτου καλοῦ, | ὁμοίως
 δὲ καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς, ὡς εὐρίσκοντες ἄνεσιν καὶ αὐτοὶ διὰ μέσον τῶν
 τοιούτων εὐποιῶν εἰς τὰ ἐπικείμενα αὐτοῖς χρέη, καὶ βάρη. Τούτου

χάριν γράφοιτες Συνο | δικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων Ἀρχιε-
 ρέων, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν Ἀδελ-
 φῶν, καὶ Συλλειτουργῶν, εὐχόμεθα, καὶ εὐλογοῦμεν ἐν ἀγίῳ | πνεύματι
 ἀπαξάπαντας ὑμᾶς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ἐπαρχίας ταύτης Ἱερωμέ-
 ρους, καὶ λαϊκοὺς, νέους καὶ γέροντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, καὶ
 προτροπέμεθα, καὶ παραγγέλ | λουμεν, καὶ ρουθετοῦμεν πᾶσιν ὑμῖν, ὅ-
 πως τὸν ῥηθέντα Ἀρχιερέα Σας Ἱερωτάτον Μητροπολίτην Κρήτης,
 ὑπέριμον, καὶ ἑξαρχον Εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸν | καὶ
 περιπόθητον ἡμῶν Ἀδελφὸν καὶ Συλλειτουργόν, ὅστις ἀφίκετο σὺν
 Θεῷ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ταύτην, πρὸς κοινὴν ἀπόλαυσιν, καὶ πνευ-
 ματικὴν ἐπίσκεψιν ὑμῶν | τῶν εὐσεβῶν, καὶ πνευματικῶν αὐτοῦ
 τέκνων, ἀφ' οὗ τὸν ὑπόδεχθητε μὲ τὴν πρόπουσαν τῷ ἀρχιερατι-
 κῷ αὐτοῦ χαρακτῆρι τιμὴν, καὶ εὐλάβειαν, καὶ ἀγάπην μεθ' ὑπο |
 κλίσεως, νὰ προθυμοποιηθῆτε ὅλοι κοινῶς μὲ ἰλαρὰν προαίρεσιν,
 καὶ νὰ βοηθήσητε τῇ ἀρχιερωσύνῃ αὐτοῦ ἰδίᾳ τε καὶ κοινῶς, καὶ
 νὰ δώσητε εὐγνωμόνως τὸ | εἰρημένον ἐκκλησιαστικὸν δικαίωμα,
 ἥτοι τὴν λεγομένην βοήθειαν· δεῦτερον δὲ νὰ καταγράψητε ὅλοι τὰ ὀνό-
 ματά Σας ζώντων, καὶ τεθνεώτων, διὰ νὰ ἐκτελέση κοινὸν | Ἱερὸν
 Τεσσαρακονταλείτουρον, καὶ νὰ σᾶς μνημονεύση πρὸς ψυχικὴν σωτη-
 ρίαν Σας, καὶ ὠφέλειαν, καὶ διὰ τὸν κόπον του τοῦτον, νὰ τὸν φιλο-
 δωρήση ἕκαστος, ὡς δύναται, | καὶ προαιρεῖται, καὶ τρίτον, ὅσοι εὐ-
 ποροῦσι, νὰ προσκαλέσωσιν ἰδίᾳ τὴν ἀρχιερωσύνῃν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀσπή-
 τιά των, καὶ νὰ ἐκτελέση ἀρχιερατικῶς ἀγιασμόν, καὶ νὰ εὐλογήση, |
 καὶ νὰ ἀγιάση, καὶ αὐτούς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ τοὺς οἴκους, καὶ
 ὅλα τὰ κτήματα, καὶ ὑποστατικά, καὶ ὑπάρχοντά των, καὶ νὰ τὸν εὐ-
 χαριστήση ὁ καθεὶς ἀναλόγως ὅ,τι | προαιρεῖται, καὶ δύναται. Πρὸς δὲ
 τούτοις θέλετε διενεργεῖ καὶ τὴν ρηθεῖσαν περὶ τῶν ἀποθνησκόντων
 καλὴν τάξιν, καὶ συνήθειαν, ἔξαιρουντες μέρος τί ἀπὸ τῆς περιουσίας |
 ἐκείνων, Πρόθεσιν δηλονότι, ἢ Τεσσαρακονταλείτουρον, ἢ παρῶσίαν,
 ἢ ψυχομερίδιον κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ καθ' ἑνός, καὶ δίδοντες αὐτῷ
 εὐγνωμόνως εἰς κοινὴν ὠφέλειαν | ὑμῶν τε καὶ τῶν κεκοιμημένων συγ-
 γενῶν ὑμῶν, παρέχοντες ὡσαύτως ἀείποτε καὶ τὰ λοιπὰ συνήθη, καὶ
 διωρισμένα ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα σῶα, καὶ ἀνελλιπῆ, καὶ συντρέ-
 | χοντες καὶ βοηθοῦντες τῇ αὐτοῦ Ἱερότητι λόγῳ τε καὶ ἔργῳ εἰς πᾶσαν
 ἀνάγκην αὐτοῦ ὅπως διὰ τῆς καλῆς ὑμῶν συνδρομῆς, καὶ βοηθείας δυ-
 νηθῆ καὶ ἡ Ἀρχιερωσύνῃ αὐτοῦ | εὐρεῖν τινὰ ἄνεσιν, καὶ ἐλάφρωςιν
 εἰς τὰ ἐπικείμενα αὐτῷ χρέη, καὶ νὰ σᾶς ποιμαίνῃ θεοφιλῶς, καὶ θεα-
 ρέστως, καὶ νὰ εὐχῆται πρὸς κύριον διὰ τὴν ψυχικὴν σας | σωτη-
 ρίαν, καὶ τὴν σωματικὴν υγείαν, καὶ ἡσυχίαν Σας, καὶ καλὴν ἀποκα-
 τάστασιν προϊστάμενος μετὰ ζήλου πατρικοῦ εἰς τὰς κοινῆς, καὶ ἰδίᾳ ὑ-

ποθέσεις καὶ πνευματικὰς | ἀνάγκας Σας, οὗ τὰς δεήσεις ἀποδεχόμενος ὁ φιλόανθρωπος κύριος ἀντικαταπέμψαι ὑμῖν ἄνωθεν ἐκ τῶν ἀκένωτων αὐτοῦ θησαυρῶν πλούσια τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ δώη | ὑμῖν τε καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, ἀξάνων, καὶ πληθύνων τὰ κτήματα, καὶ ὑπάρχοντά Σας, καὶ εὐλογῶν | τοὺς κόπους Σας, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν Σας, καὶ τέλος ἀξιῶν πάντας ὑμᾶς καὶ τῆς οὐρανίου αὐτοῦ βασιλείας· οὕτω τοίνυν γινώσκοντες τέκνα ἡμῶν ἀγαπητὰ ἐν κυρίῳ | ποιήσατε καθὼς ὑμῖν γράφοντες ἐντελλόμεθα, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις, καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. αὼλαψ ↵

Ἐν μηνὶ Μαρτίῳ Ἰνδικτιῶνος Δης

† ὁ Καισαρείας Γεράσιμος	† ὁ Χαλκηδόνος Ζαχαρίας
† ὁ Ἐφέσου Χρῦσανθος	† ὁ Δέρκων Νικήφορος
† ὁ Ἡρακλείας Διονύσιος	† ὁ Ἀμασείας Διονύσιος
† ὁ Νικομηδείας Πανάρετος	† ὁ Βιδύνης Γερμανὸς

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Πβλ. τὰ ἀνάλογα δημοσιευθέντα ἔγγραφα 8 καὶ 9 (τόμ. Α', σ. 256-264).

²⁾ Ἡ φαινομενικὴ ἀντίφασις πρὸς τὴν πληροφориαν τοῦ Ἡμερολογίου Κοζύρη (πβλ. ἀνωτέρω σημ. 4 τοῦ 20οῦ ἐγγράφου) ὀφείλεται προφανῶς εἰς τὸ ὅτι κομιστὴς τοῦ ἐγγράφου ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ Μητροπολίτης Μελέτιος, ὅστις δι' ἄγνωστον λόγον καθυστέρησε τὴν κάθοδόν του εἰς Κρήτην.

22.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίου Α' πρὸς τὸν κληρὸν καὶ τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα Κρήτης ἀφορῶν εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ φιλοτίμου¹ πρὸς τὸν νέον Μητροπολίτην Μελέτιον. (Μάρτιος τοῦ 1831).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 56. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπιχάρτου διαστάσεων 0,55 × 0,39 μ. Μικρὰ φθορὰ ἐκ σητῶν καὶ ὑγρασίας κατὰ τὸ μέσον.

† Κωνσταντῖος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἐντιμότατοι Κληρικοὶ τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Κρήτης μετὰ πάντων τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ Καζάδων, Κασσαπάδων, Πολιτειῶν², χωρῶν τε, | καὶ χωρίων, καὶ εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς, καὶ ὀσιώτατοι Ἱερομόναχοι, τίμιοι Προεστῶτες, καὶ χρήσιμοι Γέροντες, καὶ Πρόκριτοι, καὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς Ἐπαρχίας ταύτης· τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητὰ, χάρις εἴη ὑμῖν, καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία, καὶ | συγχώρησις. Διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου Πατριαρχικοῦ, καὶ Συνοδικοῦ Γράμματος δηλοποιοῦμεν πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι

συνήθεια παλαιὰ εἶναι, καὶ ἄμε | τάθετος, ἐνεργομένη, καὶ φυλαττο-
 μένη πάντοτε εἰς πάσας τὰς Ἐπαρχίας τὰς ὑποκειμένας τῷ καθ' ἡμᾶς
 ἁγιωτάτῳ Πατριαρχικῷ, καὶ οἰκουμενικῷ | Θρόνῳ διὰ τῶν διδομένων
 πρὸς τοὺς νεοχειροτονήτους ἀρχιερεῖς τῶν Ἐκασταχόθι Ἐπαρχιῶν
 Βασιλικῶν Περατίων, καὶ ὑψηλῶν ὁρισμῶν, καὶ ἐκκλησια | στικῶν
 Γραμμάτων, ὅπως κατὰ πάντα καιρὸν, ὅταν χειροτονηθῇ νέος ἀρχιε-
 ρεύς, καὶ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Θεόθεν λαχοῦσαν αὐτῷ Ἐπαρχίαν, τὸν πρῶ-
 τον | χρόνον τῆς νέας ἀρχιερατείας αὐτοῦ νὰ ἔχῃ νὰ λαμβάνῃ ἐν δικαί-
 ωμα ξεχωριστὸν ἀπὸ τὰ λοιπὰ συνήθη, καὶ διατεταγμένα δικαιώματα
 τῆς Ἐπαρ | χίας αὐτοῦ, φιλότιμον ὀνομαζόμενον εἰς φιλοτιμίαν αὐτῷ
 παρεχόμενον παρὰ πάντων τῶν Ἱερωμένων τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ, πρὸς
 ἄνεσίν τινα, καὶ | ἐλάφρωσιν τῶν ἐπικειμένων αὐτῷ χρεῶν, καὶ ἐπα-
 κολουθούτων ἀναγκαίων ἐξόδων ἐν τῇ νέα ἀρχιερατείᾳ αὐτοῦ. Ἐπει-
 δὴ λοιπὸν καὶ τὰ νῦν | ἐχειροτονηθῇ παρ' ἡμῶν ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ Μη-
 τροπόλει καὶ Ἐπαρχίᾳ ταύτῃ νέος ἀρχιερεύς, ὁ ἤδη Ἱερώτατος Μη-
 τροπολίτης Κρήτης, ὑπέριμος καὶ Ἐ | ξαρχος Εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ
 πν(εὔματι) ἀγαπητός, καὶ περιπόθητος ἡμῶν ἀδελφός, καὶ συλλειτουρ-
 γὸς κύριος Μελέτιος, προτιμηθεὶς τῶν ἄλλων ἐν ταῖς κα | ρονικαῖς ψή-
 φοις, ὡς ἄξιος καὶ ἀρμόδιος τῆς τοιαύτης ἀρχιερατικῆς προστασίας
 καὶ πνευματικῆς ἐπισκέψεως, καὶ διοικήσεως τῶν αὐτόθι χρι | στιανῶν,
 καὶ νῦν ἔρχεται σὺν Θεῷ νὰ ἀπολαύσῃ ὑμᾶς τὸ ἐμπιστευθὲν λογικὸν
 τοῦ χριστοῦ Ποίμνιον ὅπου αὐτῷ ἐδωρήθη εἶναι χρεῖα νὰ λάβῃ | καὶ
 ἡ ἀρχιερωσύνη αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν, τώρα εἰς
 τὸν πρῶτον χρόνον τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ τὸ νενομισμένον αὐτὸ φι |
 λότιμον παρ' ὑμῶν τῶν Ἱερέων τε καὶ Ἱερομονάχων αὐτοῦ, καὶ πνευ-
 ματικῶν τέκνων του. Τούτου χάριν γράφοντες συνοδικῶς μετὰ τῶν
 περὶ | ἡμᾶς Ἱερωτάτων Ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ
 πν(εὔματι) ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἀποδεξά-
 μενοι τὸν | ῥηθέντα νέον ἀρχιερέα καὶ πνευματικὸν προστάτην, καὶ
 κυριάρχην ὑμῶν Ἱερώτατον Μητροπολίτην Κρήτης, ὑπέριμον καὶ
 Ἐξαρ | χον Εὐρώπης, ἀγαπητὸν καὶ περιπόθητον ἡμῶν Ἀδελφὸν καὶ
 συλλειτουργὸν κύριον Μελέτιον μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς καὶ ἀγάπης, |
 καὶ φιλοφροσύνης, καὶ δεξιώσεως, παράσχητε ἀκολουθῶς τῇ αὐτοῦ Ἱε-
 ρότητι τὸ ῥηθὲν σύνηδες καὶ νενομισμένον αὐτῷ φιλότιμον εὐπει | θῶς
 τε καὶ εὐγνωμόνως, καὶ δαυιλῶς, ἐπὶ τὸ δυνηθῆναι καὶ τὴν ἀρχιερω-
 σύνην αὐτοῦ διὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν βοήθειας συνδρομῆς τε | καὶ φιλο-
 τιμίας ταύτης, εὐρεῖν τινα ἄνεσιν, καὶ ἐλάφρωσιν εἰς τὰ ἐπικείμενα
 αὐτῷ χρεῖα καὶ βάρη, καὶ ἐπιγεγονότα ἀναγκαῖα ἐξοδα | τῆς νέας ἀρ-
 χιερατείας αὐτοῦ, καὶ ποιμαίνειν ὑμᾶς μεθ' ἡσυχίας καὶ ἀνέσεως, καὶ
 καλῆς διαγωγῆς, καὶ καταστάσεως, καὶ δέεσθαι | ἐκτενῶς τοῦ πανοι-

κτίρομος Θεοῦ, ὑπὲρ υἰείας, εὐημερίας, καὶ ψυχικῆς ὑμῶν σωτηρίας, καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ προΐστασθαι | καὶ ὑπερασπίζεσθαι ὑμῶν, ἐπαυξάνων τὴν εἰς ὑμᾶς ἀρχιερατικὴν του εὐνοίαν, καὶ ἀγάπην οὕτω γινώσκοντες ποιήσατε τέ | κνα ἀγαπητὰ ἡμῶν ἐν κυρίῳ, καθὼς ὑμῖν γράφοντες παρακελευόμεθα, καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως, Ἴνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ | χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος, καὶ ἡ εὐχή, καὶ ἡ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν. αωλα φ

Ἐν μηνὶ μαρτίῳ Ἰνδικτιῶνος Δης

† δ Καισαρείας Γεράσιμος	† δ Χαλκηδόνος Ζαχαρίας
† δ Ἐφέσου Χρῦσανθος	† δ Δέρκων Νικηφόρος
† δ Ἡρακλείας Διονύσιος	† δ Ἀμασείας Διονύσιος
† δ Νικομηδείας Πανάρετος	† δ Βιδύνης Γερμανὸς

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1) Πβλ. τὸ ἀνάλογον δημοσιευθὲν ὑπ' ἀριθ. 2 ἔγγραφον (τόμ. Α', σ. 159-160).
2) Ἐπαρχιῶν, κωμοπόλεων, πόλεων.

23.

Ἐγκύκλιος Πατριαρχικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίου Α' πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον Νικολετάκη, δι' ἧς οὗτος εἰδοποιεῖται περὶ τῆς ἐγγραφῆς του εἰς τὴν ἀνακτορικὴν τακτικὴν ἔκδοσιν ἐφημερίδων. (Νοέμβριος 1831).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 140. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ λεπτοῦ χάρτου διαστάσεων 0,21 X 0,32 μ. μεθ' ὑδατίνων γραμμῶν, ψηφίων Λ C καὶ τουρμπανίων(;) εἰς δύο φύλλα, ὧν τὸ δεύτερον μὲ ἐντομὴν πρὸς σχηματισμὸν φακέλλου. Μόνον ἡ πρώτη σελὶς εἶναι γεγραμμένη. Κατάστασις διατηρήσεως καλή. Ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος δι' ὁμοίας πρὸς τὴν τοῦ κειμένου γραφῆς: † Τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κρήτης, ὑπερτίμῳ καὶ Ἐξάρχῳ Εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πν(εὔματι) ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ Συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύρ Μελετίῳ. ☞ Σφραγὶς ἐφ' ἰσπανικοῦ κηροῦ μὲ τὸ πατριαρχικὸν οἰκόσημον: δικέφαλον ἀετὸν ἐν πτερυγοφόρῳ θυρεῷ μὲ ἄνω στέμμα καὶ κάτω κλεῖδας καὶ τὰ ψηφία ΚϚ ΤS ΠΤΡ ΚϚ 18 30

† Κωνσταντῖος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης, ἐγ ἀγίῳ πν(εὔματι) ἀγα | πητὲ ἀδελφέ, καὶ Συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύρ Μελετίε· χάρις εἶη σοῦ τῇ | Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Ἔστω γνωστὸν αὐτῇ, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐσυστήθῃ κατ' αὐτὰς ἐν | ταῦθα εἰς Βασιλεύουσαν κατὰ πρόνοιαν, καὶ βούλησιν ἀνακτορικὴν τακτικὴν ἔκδοσιν | ἐφημερίδων¹, καὶ ἐγένετο πρὸς ἡμᾶς ὑψηλὴ διαμήνυσις, καὶ ἐπιταγή, ἵνα καταγραφῶσι | συνδρομηταὶ καὶ ἅπαντες οἱ ἐν ἐπαρχίαις διατελοῦντες Ἀρχιερεῖς, διὰ τοῦτο εἰδοποιοῦντες καὶ τὴν | αὐτῆς

Ἱερότητα διὰ τῆς παρουσίας ἐγκυκλίου ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα αὐτῇ, ὅπως γνω | ρίζουσα ἑαυτὴν ἐμπεριεχομένην εἰς τοὺς συνδρομη-
 τὰς τῶν ἐφημερίδων κατὰ τὴν ἀμετά | θետον ὕψηλὴν ἐπιταγὴν, ἀποστεί-
 λη τὴν ἐπὶ τούτῳ ὀριοθεῖσαν ποσότητα τῆς ἐτησίου πληρω | μῆς γρο-
 (σίων) ἑκατὸν εἴκοσι διὰ τῆς ἐρορικῆς κάσσης, δι' ἧς τῇ ἀποστέλλεται
 ἤδη καὶ ἡ προ | κήρυξις ὀθωμανιστὶ γεγραμμένη, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲ
 θέλει φροντίζη περὶ τῆς ἐγκαίρου | ἀποστολῆς τῶν 120: γροσίων διὰ νὰ
 τῇ ἀποστέλλονται κατὰ συνέχειαν ἀδιάκοπον αἰ | ἐφημερίδες, αἱ ὁποῖαι
 μὲν ἐκδίδονται ἤδη εἰς τὴν ὀθωμανικὴν καὶ Γαλλικὴν διάλεκ | τον, με-
 τὰ ταῦτα δὲ καὶ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς². θέλει δὲ προσέξει μήποτε ἐπιθήση
 τὰ τῆς δόσε | ως ταύτης εἰς τοὺς ἐπαρχιώτας της, εἴτε ἱερωμένους, εἴτε
 λαϊκοὺς, καὶ ἀπαιτήση τί παρ' αὐτῶν | ἐπὶ τούτῳ τῷ λόγῳ, καὶ ἐπειδὴ
 θέλει γένη φροντίς ὑπὸ τῶν κατὰ μέρος ἐνδοξοτάτων κρα | τούντων περὶ
 εὐρέσεως καὶ ἄλλων συνδρομητῶν, ἡ στελλομένη ἤδη πρὸς αὐτὴν προ-
 κή | ρυξις θέλει χρησιμεύσει εἰς τὸ νὰ παραστήση, ὅτι καιεγράφη ἡ
 Ἱερότης της ἐνταῦθα | δι' ἡμῶν, καὶ νὰ ἀποφύγη τὴν δευτέραν ἀπαί-
 τησιν, ἐὰν τῇ προβληθῇ οὕτω ποιήση | ἐξ ἀποφάσεως καὶ μὴ ἄλλως,
 ὅτι ἐν τάχει περιμένονται τὰ τῆς συνδρομῆς της, ὡς | διείληπται ἡ δὲ
 τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετ' αὐτῆς. αὐλαφ Νοέμβριος.

ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν χ(ριστ)ῶ ἀδελφός. ↵

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹) Σύντομον ἱστορίαν τοῦ τουρκ. τύπου ἐπὶ τῇ 100ετηρίδι τῆς ἐκδόσεως τῆς
 πρώτης ἐφημερίδος ἐξέδωκε τὸ 1931 ὁ δημοσιογράφος Σελίμ Νουζχέτ βέης.

²) Τοῦτο πραγματοποιεῖται βραδύτερον. Ἡ ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ πρώτου
 φύλλου εἰς ἐλληνικὴν γλῶσσαν ἔντυπος ἐγκύκλιος τοῦ Πατριαρχείου, ἐκρίθη
 σκόπιμον νὰ δημοσιευθῇ εὐθύς κατωτέρω ἐκ τοῦ ἐν τῷ Μουσείῳ Ἡρακλείου σφ-
 ζομένου ἀντιτύπου, ὡς διασαφούσα πληρέστερον τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου.

23α.

Ἐντυπος ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Κωνσταντίου Α'
 πρὸς τοὺς Μητροπολίτας, Ἀρχιεπισκόπους καὶ Ἐπισκόπους τοῦ
 κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, σχετικὴ μὲ τὴν ἐβδομαδι-
 αίαν ἔκδοσιν τῆς ἀνακτορικῆς Ἐφημερίδος εἰς τὴν ἐλληνικὴν.

Ἀριθ. Ἐντ. Παλ. Ἐκδ. Μ.Η. 33. Ἐπὶ ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ προηγουμέ-
 νου ἐγγράφου διφύλλου, μὲ χειρογράφους τὰς ἐν ἐπιτίτλῳ καὶ παρὰ πό-
 δας ὑπογραφὰς τοῦ Πατριάρχου καὶ τὴν ὁμοίαν τῆς ταῦ προηγουμένου δι-
 εὐθυνσιν. Ἡ αὐτὴ σφραγίς. Κατάστασις διατηρήσεως σχεδὸν καλή.

γ' Κωνσταντῖος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
 Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Οἱ τῶ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῳ Πατριαρχικῶ Ἀποστολικῶ καὶ Οἰ-
 κουμενικῶ θρόνῳ ὑποκείμενοι Ἱερώτατοι Μητροπολίται, καὶ ὑπέριτι-

μοι. Θεοφιλέστατοι Ἀρχιεπίσκοποι τε, καὶ Ἐπίσκοποι, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ Συλλειτουργοί, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Τῆς κοινωνικῆς βελτιώσεως ἰσχυρὸν τι μέσον καὶ ἐλατήριον θεωρηθεῖσα ἡ ἔκδοσις μιᾶς τακτικῆς Ἐφημερίδος, ἐξ ἀνακτορικῆς προμηθείας διοργανισθεῖσα, ἔλαβεν ἀρχήν, καὶ προκύπτει καθ' ἑβδομάδα ἐκ τῶν πιεστηρίων διανεμομένη ἐπιμελῶς πρὸς τὰ καταγεγραμμένα ὀνόματα εἰς τὸ διανγὲς αὐτὸ κάτοπτρον τῆς Βασιλικῆς φιλοκαλίας δύναται νὰ παρατηρῇ ἕκαστος τὰ συμβαίνοντα, καὶ ὁ μὲν περίεργος, εὐρίσκων τὴν πηγὴν τοῦ ἀληθοῦς, ἀπαλλάττεται τοῦντεῦθεν τοῦ νὰ θηρεύῃ τὰ ἀδέσποτα τῆς φήμης πλάσματα, ὁ δὲ τῶν καλῶν ἰδεῶν ἐραστής, ἀπαντῶν τερατῆν τινα καὶ εὐχαρῖν μελέτην, χειραγωγεῖται κατ' ὀλίγον εἰς τὸ νὰ λαμβάνῃ μετοχὴν εἰς τῆς ἠθικῆς προόδου τὸ δημόσιον στάδιον.

Ἄλλὰ τῶν ὠφελειῶν ταύτων ἤθελεν ἐναπομείνει ἐστερημένον τὸ ἡμέτερον γένος, ἂν ἡ Βασιλικὴ πρόνοια δὲν ἐξικνεῖτο εἰς τὸ νὰ διατάξῃ μίαν ἐπίτηδες μετάφρασιν εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, καὶ ἐκτύπωσιν τῆς Ἐφημερίδος ταύτης.

Ἔστω πάλιν χάρις τῇ ἀνακτορικῇ κηδεμονίᾳ, ὅτι μεταξὺ τῶν πολυειδῶν ἄλλων εὐεργετημάτων, οὐκ ἀπεξόχνημεν καὶ ἐν τούτῳ τῆς φιλανθρωποῦ μνήμης τοῦ Κραταιοτάτου καὶ εὐσπλαγγνικωτάτου Βασιλέως Σουλτὰν Μαχμουὺτ αὐθέντου ἡμῶν. Ἄνδρες ἔμπειροι, καὶ μέσα ἀνάλογα διορίσθησαν, ὥστε ἀπὸ τῆς σήμερον γίνεται ἑναρξίς τῆς ἐκδόσεως ἑνὸς ἑβδομαδιαίου φύλλου εἰς τὴν διάλεκτον ἡμῶν, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ διανέμηται πρὸς ἐκείνους, οἵτινες θέλει φροντίσουν νὰ συγκαταχθῶσιν οἰκειοθελῶς εἰς τούτου τὴν συνεισφορὰν. Ἡμεῖς ἐν τοσοῦτῳ ἔχοντες νέας ἀφορμὰς τοῦ νὰ παρασκευάσωμεν κοινὴν ἐπὶ τούτῳ εὐγνωμοσύνην, λαμβάνομεν ἅμα ἐνδόξιμον νὰ κηρύξωμεν διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας Πατριαρχικῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς πρὸς τε τὴν Ἱερότητα σου, καὶ πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἐπίσκεψίν σου ὁμογενεῖς ἡμῶν πιστοὺς ὑπηκόους τῆς ἀληθινοῦ Βασιλείας, ἵνα ὅσοι φιλομαθεῖς, ὅσοι εὐαίσθητοι, καὶ τοῦ καλοῦ ζηλοῖται, σπεύσωσιν ἀναλόγως τῇ κοινωφελεῖ προθέσει τῆς κραταιᾶς Βασιλείας, εἰς τὸ νὰ καταγραφῶσι διὰ μέσου τῆς Ἀρχιερωσύνης σου, ἐπὶ τῷ λαμβάνειν ἐντάκτως ἀντίτυπον τῆς τοιαύτης Ἐφημερίδος, τῆς ὁποίας ἡ τιμὴ διορίζεται ἐτησίως διὰ γρόσια 120. Ἔνεκα τῆς δαπάνης τοῦ χάριτος, καὶ τοῦ τυπώματος. Ἡ Ἱερότης σου ἔχων τὸν πρῶτον λόγον διὰ νὰ παρακινήσῃ τοὺς ἐπαρχιώτας σου πρὸς τὰ καλά, ὀφείλεις πρὸς τοῦτο νὰ προσενεχθῆς ἔτι φιλοτιμώτερον καθότι, ὅπου ἂν ἤθελε φανῆ ἀπειροκαλία εἰς τοῦτο, δικαίως θέλει ἀποδοθῆ εἰς τὴν ἀμέλειαν τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως. Ὅθεν διὰ νὰ συναριθμηθῆς ἡ Ἱερότης σου μετὰ τῶν ἐπαινεθησομένων ἐνέργησον

σπουδαίως, καθὼς ἐντελλόμεθά σοι ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἶη μεθ' ὑμῶν.
 Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χ(ριστ)ῶ ἀδελφός ◡

24.

Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Κωνσταντίου Α' πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον πρὸς ἐξόφλησιν ὀφειλῶν τῶν Ἐπισκόπων Ἱερῶς καὶ Πέτρας. (Μάρτιος 1833)

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 99. Ἐν πρωτοτύπῳ ἐπὶ διφύλλου διαστάσεων 0,35×0,24 μ. ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23 ἐγγράφου, ἀλλὰ μὲ ὑδάτινα στοιχεῖα Λ Ε C καὶ κερασφόρον λέοντα μὲ οὐρὰν ὄφραως. Τὸ ἐγγραφον καταλαρβάνει μόνον τὴν πρώτην σελίδα. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ὁμοία ἐπιγραφή καὶ σφραγίς. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

† Κωνσταντίνος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης, ἐν ἃ | γίω πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μειοτήτος | κύρ μελέτιε, χάρις εἶη σου τῇ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ | | μία ὁμολογία τῆς ἐπισκοπῆς Ἱερῶς¹, γρόσια πέντε χιλ.² περιελθούσα εἰς χεῖρας ἐνὸς δυ | νατοῦ προσώπου, προβάλλεται ἀπὸ τινος καιροῦ διὰ τὰ ἐξαργυρωθῆ, | περὶ ἧς, γενομένης μέχρι τοῦ δε ἀποποιήσεως, κατήνησε τέλος πάν | των ἀναγκαιοτάτη ἢ ἐκπλήρωσις αὕτη, ἐπειδὴ συμβαίνει ἐνταῦθα ἃ | διάκοπος ἐνόχλησις πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐνεκα τούτου ὄθεν γράφοντες | ἐντελλόμεθα ἐντόνως τῇ Ἱερότητί σου, ὅπως παρὰ λαβῶν ἀποστείλης | ἐνταῦθα πρὸς ἡμᾶς τὴν ποσότητα ταύτην, ἄνευ τινὸς προφάσεως, | διὰ τὰ δοθῶσι τὰ ἄσπρα εἰς τὸ ἀπαιτοῦν μέρος, καὶ ληφθεῖσαι αἱ ὁμο | λογίαι τὰ σοὶ σταλῶσι διὰ τὰ ἐγχειρισθῶσι πρὸς τὸν ῥηθέντα ἐπίσκο | πον. Πρὸς τούτοις περὶ τινῶν ὁμολογιῶν τῆς ἐπισκοπῆς πέτρας | αἵ τινες ἤδη εὐρίσκονται αὐτόθι εἰς χεῖρας τοῦ Ἰωάννου πογιατζόγλου³, | ἐπειδὴ κατὰ τὴν προβληθεῖσαν παρὰ τῆς Ἱερότητός σου προθεσμίαν, | δὲν ἐγένετο ἡ ἐξαργύρωσις αὐτοῦ, διὰ τοῦτο παραγγέλλομέν σοι καὶ | περὶ τούτου, ὅπως ἀφρεύκτως ἐπιτάξης κυριαρχικῶς τῷ ῥηθέντι | ἐπισκόπῳ Πέτρας⁴, διὰ τὰ καταμετροῦσιν ἀμέσως πρὸς τὸν ῥηθέντα | πογιατζόγλου τὰ χρήματα, καὶ τὰ λάβῃ τὰς ὁμολογίας του· πλη | ροφόρησον δὲ ἀμφοτέρους τοὺς ἐπισκόπους τούτους ὅτι ἡ τοιαύτη | ἐξαργύρωσις δὲν προξενεῖ εἰς αὐτοὺς κῆμμίαν ζημίαν, καθότι φυλατ | τοντες παρ' ἑαυτοῖς τὰς ἐπισκοπικὰς ὁμολογίας ἀπαλλάττονται ἐκ | τῆς ἀποτίσεως ἐτησίου τόκου. ταῦτα ἀναιθέμεθα ἐκκλησι | αστικῶς τῇ ἐπιμελεῖ ἐπιστασίᾳ σου, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις | εἶη μετὰ τῆς Ἱερότητός Σου: αωλγφ μαρτίου κδη

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν χ(ριστ)ῶ ἀδελφός ◡

* μετὰ τῶν κεφαλαίων θέλεις ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ ῥηθέντος ἐπι | σκό-

που Ἱερᾶς καὶ ἐξ χρόνων τόκους αὐτῶν δεδουλευμένους, κα | θότι, ἔὰν δὲν τὰ πληρώση ἤδη ἢ Θεοφιλία του, θέλει τρέχουσι | τὸν τεῦθεν σὺν τόκῳ ἑκατὸν τῷ πουγγίῳ⁵, κατὰ τὴν γενομένην | ἀπόφασιν τῆς ἐκκλησίας.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹⁾ Πρῶτος Ἐπίσκοπος Ἱερᾶς καὶ Σητείας μετὰ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο ἐπισκόπων (Νοέμβρ. 1831 : βλ. Σά ρ δ ε ω ν, αὐτ. 33), ἀλλ' ἄγνωστον πότε καταστραφείς, ὑπῆρξεν ὁ Γεράσιμος καὶ παρὰ τούτου προφανῶς ζητεῖται ἢ ἐξόφλησις τοῦ ἀπὸ ἐξ ἐτῶν δημιουργηθέντος χρέους (βλ. κατωτέρω : καὶ ἐξ χρόνων τόκους αὐτῶν δεδουλευμένους). Ὡστε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1827 φαίνεται ὅτι ἐγένετο τὸ χρέος παρὰ τοῦ Ἀρτεμίου Παρδάλη, ὅστις τὸν Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγένετο μητροπολίτης Κιουστεντιλίου (βλ. Τ ω μ α δ ἄ κ η, αὐτ. 148, Σά ρ δ ε ω ν, 30). Ἡ σύμβασις τοῦ χρέους, τοῦ ὁποίου ἢ ὁμολογία περιῆλθεν «εἰς χεῖρας ἐνὸς δυνατοῦ προσώπου», ἴσως δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν προαγωγὴν τούτου εἰς Μητροπολίτην. Περί τοῦ Γερασίμου βλ. Τ ω μ α δ ἄ κ η, 150, Σά ρ δ ε ω ν, 33.

²⁾ Τὸ ποσὸν συνεπληρώθη ἐκ τῶν ὑστέρων ὑπὲρ τὸν στίχον.

³⁾ Ἐκ τῆς οἰκογενείας Μπογιατζόγλου προῆλθον ἀγωνισταὶ καὶ πληρεξούσιοι (Δημ. Μπογιατζόγλου δημογέρων παρὰ Κ ρ ι τ ο β ο υ λ ί δ η, σ. 529).

⁴⁾ Περί τοῦ Ἐπισκόπου Πέτρας Δωροθέου Διαμαντίδου (1825-1855) βλ. Τ ω μ α δ ἄ κ η, αὐτ. 152, Σά ρ δ ε ω ν, αὐτ. 66, ἔνθα καὶ τὸ ὑπόμνημα ἐκλογῆς του.

⁵⁾ Τὸ πουγγίον εἶχεν ἀξίαν 500 γροσίων, ἐπομένως ὁ τόκος θὰ ἀνήρχετο εἰς τὸ σημαντικὸν ποσοστὸν 20 %.

25

Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Κωνσταντίου Α' πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον πρὸς ἐξόφλησιν ὀφειλῶν τῶν Ἐπισκόπων Λάμπης καὶ Κισάμου. (Ὀκτώβριος 1833).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 104. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ προηγουμένου ἔγγραφου διφύλλου, μὲ τὰ αὐτὰ ὑδάτινα σημεῖα καὶ σφραγίδα. Ὁμοίᾳ ἐπιγραφῇ τελευτῶσα: καὶ συλλειτουργῶ κύρ Μελετίῳ ἀσπασίως. Δι' ἑτέρας χειρός: Ἐλήφθη 9 βροῖον 20. Κατάστασις διατηρήσεως σχετικῶς καλή.

† Κωνσταντῖος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερῶτατε μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγα | πητὲ ἡμῶν ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ κύρ μελέτιε, χάρις εἶη σοι καὶ εὐχὴ πα | ρὰ Θεοῦ. περὶ τῆς ἀπαιτουμένης ἐξαργυρώσεως τῶν ἐπισκοπικῶν ὁμολογιῶν, ἢ | τοι παρὰ μὲν τοῦ ἀγίου Λάμπης¹ γροσ(ίων) τριῶν χιλιάδων, παρὰ δὲ τοῦ ἀγίου Κισάμου² | γροσίων δύο χιλιάδων πεντακοσίων, μ' ὅλον, ὅτι προβάλλουσιν ἢ θεοφιλία των | ἀπορίαν, καὶ ὅτι δὲν ἔχουσιν ἤδη καιρὸν πρὸς τὴν ἐξαργύρωσιν αὐτῶν, | ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἐπηνέχθη ἡμῖν βία παρ' ὑπεροχικοῦ προσώπου³, καὶ ἐστάθη | ἀδύνατος ἢ ἀπάντησις καὶ ἀποφυγὴ, τούτου ἔνεκα ἐγένετο χρεῖα νὰ ἐξαργ | γρωθῶσι καὶ νὰ ἐμβασθῶσιν ἐν ταῦθα δι' ἐκδόσεως πολίτζης⁴ τῆς ἐφορι | κῆς Κάσσης⁵. Διὸ καὶ γρά-

φροντες διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐ | πιστολῆς ἐντελλόμενοι παραγγέλλομεν τῇ Ἱερότητί της, ὅπως παρόρησιασθεῖσαν | τὴν πόλιτσαν τῶν σεβασμιω(τά)των γερόντων καὶ ἐπιτηρητῶν τῆς ἐφορικῆς Κάσης, νὰ τὴν | ὑποδεχθῆ καὶ παρόρησιασασα αὐτὴν πρὸ τοὺς ἐπισκόπους της νὰ ἐπιτάξῃ αὐτοὺς | κυριαρχικῶς νὰ καταμετροῦσιν ἐν τῇ προθεσμίᾳ τὴν ὀφειλομένην παρ' ἐκά | στου ποσότητα συμποσομένην ὁμοῦ εἰς γρό(σι)α πέντε χιλιάδας πεντακόσια Νο: 5500, ἄ | τινὰ παραλαβοῦσα ἢ Ἱερότης της νὰ καταμετροῦσιν αὐτὰ πρὸς ἐξόφλησιν τῆς πο | λίτζης κατὰ τὸν διορισμὸν τῆς αὐτῶν σεβασμιότητος, καὶ μετὰ τὴν ἐκ- πλήρωσιν | νὰ λάβῃ τὴν πόλιτζαν ἐξωφλημένην, καὶ νὰ γράψῃ ἐνταῦθα διὰ νὰ τῇ ἀποστα | λῶσιν αἱ ἰσόποσοι τούτων ἐπισκοπικαὶ ὁμολογίαι, νὰ τὰς ἐγχειρήσῃ πρὸς τοὺς εἰρη | μένους δύο ἐπισκόπους· πληροφορομένη λοιπὸν καλῶς ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν | ἀνάγκην τῆς ἐξαο- γυρώσεως, ὀφείλει ἀνυπερθέτως νὰ βάλῃ εἰς προᾶξιν τὸ ἔρ | γον, ὅτι περιμένεται ἢ ἀποτελεσματικὴ τούτων ἀπόκρισις· ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ | χάρις εἴη μετὰ τῆς Ἱερότητός της. αὐλῶν Ὀκτωβρίου κβα :

ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν χ(ριστ)ῶ ἀδελφός

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹⁾ Περὶ τοῦ Ἐπισκόπου Λάμπης καὶ Σφακίων Νικοδήμου (1831-1845) βλ. *Τω μα δά κ η*, 142 καὶ *Σά ρ δ ε ω ν*, 57 - 58, ἐνθα τὸ ὑπόμνημα ἐκλογῆς του.

²⁾ Τόσον παρὰ *Τω μα δά κ η*, αὐτ. 154, ὅσον καὶ παρὰ τῷ *Σά ρ δ ε ω ν*, αὐτ. 37, οὐδεὶς ἀναφέρεται μεταξὺ 1821 καὶ 1860 Ἐπίσκοπος Κισάμου. Ὁ *Σά ρ δ ε ω ν* βεβαιοῖ ὅτι τὸν Νβρ. 1831 ἡ ἐπισκοπὴ Κισάμου ἠνώθη μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς Κυδωνίας. Τοῦτο βεβαιοῦται διὰ τὸ ἔτος 1836 ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου τῆς Ἐπιτροπικῆς Κάσης, περὶ οὗ κατωτέρω. Ἡ ἐν τῷ ἐγγράφῳ μνεῖα *ἀγίου Κισάμου* ἀντὶ Κυδωνίας καὶ Κισάμου ὀφείλεται ἴσως εἰς τὸ ὅτι τὸ χρέος ἐβάρυνε τὴν Ἐπισκοπὴν Κισάμου.

³⁾ Πβλ. ἐν τῷ ἐγγράφῳ 24: *περικλυθούσα εἰς χεῖρας ἐνὸς δυνατοῦ προσώπου, ... ἐπειδὴ συμβαίνει ἐνταῦθα ἀδιάκοπος ἐνόχλησις πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐνεκα τούτου.*

⁴⁾ Συναλλαγματικῆς.

⁵⁾ Αἱ μεταξὺ Πατριαρχείου καὶ Ἐκκλησίας Κρήτης συναλλαγῆς ἐγίνοντο διὰ μέσου τῆς Ἐφορικῆς Κάσης τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἐπιτροπικῆς Κάσης τῶν Ἐπαρχιῶν Κρήτης, ἧς «Ἡμερολόγιον Προχειρίδιον» τῶν ἐτῶν 1836 καὶ 1837 σφύζεται ἐν τῷ Μουσείῳ Ἡρακλείου (ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 182).

26.

Ἐπιστολὴ συνοδικὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταν- τίου Β' ἑ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον ἀπαγορεύουσα τὴν τέλεσιν ἱεροπραξιῶν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἑλλάδος ἱερέων καὶ ἐντελλομένη τὴν ἀπομάκρυνσιν τούτων ἐκ Κρήτης. (Αὐγούστος 1835).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 166. Ἐν πρωτοτύπῳ ἐπὶ ὁμοίου μὲ ἀνάλογα ὑδάτινα σημεῖα διφύλλου, γεγραμμένου κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν σελίδα. Ὁμοία ἐπιγραφὴ τῆς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23 ἐγγράφου. Δι' ἐτέρας χειρός: *δβρίου*

κδη ἐλήφθη. Σφραγίς δυσδιάκριτος ἐφ' ἰσπανικοῦ κηροῦ. Κατάστασις διατηρήσεως ἱκανοποιητικὴ (ἀλλαγὴ χρώματος τοῦ χάρτου ἐκ τοῦ χρόνου).

† Κωνσταντῖος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε Μ(ητ)ροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε, καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης ἐν ἀγίῳ πν(ευμα)τι | ἀγαπητὲ ἀδελφέ, καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν με-
τριότητος κύρ μελέτιε χάρις εἶη | σου τῇ Ἱερότητι, καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Μετὰ τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν καὶ τὴν | ἀπόσπασιν τῆς Ἑλ-
λάδος ἀπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Γῆς, οἱ ἐξ ἐκείνων τῶν μερῶν | ὁρμώμε-
νοι, θεωρούμενοι ξένης αὐτῆς ὑπήκοοι, ἦτον ἐπόμενον νὰ ἀποκλεισθῶ-
σιν | ἀπὸ τὰ δικαιώματα ἐκεῖνα, ὅσα ῥαγιαδες ὄντες ἀπελάμβανον ἐν
τῇ Κραταιᾷ Ὀθω | μανικῇ Βασιλείᾳ. Τοῦτο ὡς ἀπολύτως ὁμολογού-
μενον δὲν ἐξαιρεῖ μῆτε τοὺς ἐκ τοῦ | Ἱεροῦ καταλόγου, καὶ ἡ Ἐκκλη-
σία ἀκολουθοῦσα τὸ πνεῦμα τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας εἰς τὸ | κεφάλαιον
τοῦτο, διέκρινεν ἀνέκαθεν τοὺς ὑπηκόους τῆς κραταιᾶς Βασιλείας Ἱε-
ρεῖς | ἀπὸ τοὺς σουδίτους, εἰς τοὺς ὁποίους οὐδέποτε ἐπιτρέψασα ἐπι-
σήμως τὸ νὰ ἱεροπρα | κτῶσιν, ἔκρινε περιττὴν καὶ τὴν διατριβὴν, καὶ
περιφορὰν τῶν εἰς τὴν Βασιλικὴν | Ἐπικρατείαν, καὶ τὰς ἐπαρχίας
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου). καθότι, ἐκτὸς ἐκείνων, | οἱ ὁποῖοι φαί-
νονται ἀμέσως προστατευόμενοι, καὶ δίδοντες τὰ πιστὰ ἀπὸ τῶν μερῶν
| ὅθεν ἐξαριτῶνται², καὶ οἱ ὁποῖοι διάγουσιν ἐντίμως, καὶ εὐὑπολή-
πτως, οἱ πλεί(ονες) περι | φερόμενοι ἄνεργοι, μὴ ἔχοντες θέσιν, καὶ ὑ-
πούργημα ὠρισμένον, προξενοῦσι σκάν | δαλον εἰς τὸν λαόν. Πολλοὶ
μάλιστα ἐφάνησαν κατὰ καιροὺς παρεκτιρεπόμενοι τῶν | καθηκόντων
τοῦ Ἱεροῦ χαρακτηῆρος, καὶ τολμῶντες προχείρως καὶ ἀδεῶς καὶ Νο-
μι | κὰς παραβάσεις. Διὰ ταῦτα λοιπὸν εἰδοποιοῦντες τῇ Ἱερότητί σου,
ἐντελλόμεθα, καὶ | παραγγέλλομέν σοι, ὅπως γνωρίζων τοῦ λοιποῦ, καὶ
θεωρῶν ὡς ξένους καὶ μουςαφί | ρηδες τοὺς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ σου εὐ-
ρισκομένους Ἱερεῖς Ἑλλήνας, ἐπειδὴ τοιοῦτοι ὄντες δὲν | δύνανται ἐν
τῇ Βασιλικῇ Ἐπικρατείᾳ νὰ ἔχουσι δικαίωμα θέσεως καὶ ὑπουργίας, κα-
| θὼς μῆτε γαίας καὶ ἰδιοκτησίας, καὶ ὑποστατικά, θέλεις τοὺς ἀπομα-
κρύνει ὅθεν | ἂν διατελῶσιν Ἱεροπρακτοῦντες, καὶ θέλεις τοὺς ὑποχρε-
ώσει ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὰς πατρί | δας τῶν, καὶ μάλιστα ἐὰν ὁ προλα-
βὼν χρόνος τῆς διατριβῆς τῶν δὲν ἔδωκε πείραν | ἀκριβῆ καὶ μαρτυ-
ρί(αν) τῆς θεοσεβοῦς καὶ ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς τῶν, καὶ ἐὰν δὲν συν-
επι | φέρωσι τὰς ἀπαιτουμένας ἐχεγγύους πιστώσεις, γνωστοῦ ὄντος,
καὶ παραδειγματικῶς ἀπο | δεδειγμέν(ον), ὅτι ἀργοὶ μένοντες, ἀσύστα-
τοι ὄντες, καὶ ἀπολύτως περιφερόμενοι³, ἀνα | μίγνυνται εἰς τὰ μηδό-
λως αὐτοῖς προσήκοντά, καὶ προξενοῦσι ταραχὴν εἰς τε τὰ π(νευμα)τι-
κὰ καὶ ῥαγιαδικὰ καθήκοντα τῶν χριστιανῶν ἐπαρχιωτῶν Σου· ὅσοι

δὲ ἤθελον ἔρχονται | αὐτόθι εἰς τὸ ἐξῆς, νὰ ἐξετάζωνται ἀκριβῶς ὑπὸ
 τῆς Ἱερότητός σου, καὶ ἐὰν δὲν ἀπο | δείξωσι πραγματικὴν αἰτίαν καὶ
 ὑπόθεσιν τῆς πρὸς καιρὸν διατριβῆς των, ἀλλὰ | φωραθῶσιν ὑποπτοι,
 καὶ σκοποὺς ἔχοντες ὑποκεκρυμμένους, τοὺς τοιούτους νὰ δηλοποι | ῆς
 ἀμέσως πρὸς τὴν ἐξουσίαν αὐτόθι, διὰ νὰ λαμβάνη τὰ ἀπαιτούμενα μέ-
 τρα περὶ αὐτῶν, | καὶ ὅς οἶδε τρόπους, ἀναφέρουσα ἀκολούθως καὶ
 πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ πάντων δὲ τούτων | ἐλεύθεροι, καὶ ἀνεπηρέαστοι θέ-
 λουν εἶναι, ὅσοι ἐξ αὐτῶν θελήσωσι νὰ ἀναλάβωσι | χαρακτῆρα ῥαγια-
 δικόν, ὃ ἐστίν, ἐὰν δεχθῶσι χαρατσοχάρι, καὶ παραστήσωσιν | ἐγγυή-
 σεις ἀξιοπαραδέκτους τῆς εἰς τὸ ἐξῆς ὑποταγῆς των πρὸς τὴν κραταιὰν
 ὄθω | μανικὴν Βασιλεί(αν), θέλουν ἔχει ἀκωλύτως καὶ τὰ Ἱερατικά
 των ὑπουργήματα, καὶ τὰ | ἴδια αὐτῶν κτήματα, καὶ τὴν λοιπὴν ἄνε-
 σιν καὶ ἡσυχίαν. θέλεις δὲ προσέξῃ καλῶς, | μήποτε διαδώς, καὶ κοι-
 νοποιήσῃς εἰς τὸν λαὸν τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην ἡμῶν εἰδοποίη | σιν καὶ
 ἐπιταγὴν· γνωρίζων δὲ μόνος ἡ Ἱερότης σου τὸν ἀναγκαῖον αὐτὸν ρυθ-
 μὸν | ἀποβλέποντα εἰς εὐταξίαν θρησκευτικὴν, καὶ πολιτικὴν, καὶ ἡ-
 συχίαν ἐδικὴν Σου, θέ | λεις τὸν ἐνεργεῖ κατὰ τὰς περιστάσεις μετὰ
 φρονήσεως· συνυπακουόμενος μετὰ | τοῦ αὐτόθι διοικητοῦ. Πρὸς δὲ
 τούτοις ἐντελλόμενά σοι, ὅπως ὅσα μετόχια, καὶ λοιπὰ Ἱε | ρὰ κτήμα-
 τα, ἀναφερόμενα εἰς μοναστήρια κείμενα εἰς τὴν Ἑλλάδα, εὐρίσκονται
 ἐν | τῇ ἐπαρχίᾳ σου, γνωρίσας ἐπίσης ἀπεξενωμένα τῆς δεσποτείας ἐκεί-
 νων, παρα | λάβῃς εἰς τὴν ἐξουσί(αν) σου καὶ ἀποστείλῃς πρὸς ἡμᾶς
 καθαρὰν αὐτῶν καταγραφὴν, διο | ρίσας ἐπ' αὐτοῖς ῥαγιαδες τῆς κραται-
 ᾶς Βασιλεί(ας), καὶ συνάγων ἐν καιρῷ τὰ παρ' αὐ | τῶν εἰσοδήματα,
 θέλεις ἀποστέλλεις πρὸς ἡμᾶς τὸν λογαριασμὸν αὐτῶν. οὕτω ποιή | σον,
 φερόμενος μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς. ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις, καὶ τὸ
 ἄπειρον | ἔλεος εἶη μετὰ τῆς Ἱερότητός σου :- αὐλεω Αὐγούστου ιβη :-
 ἔ ὁ Κωνταν(τινοῦ)π(ό)λ(εως) καὶ ἐν Χ(ρι)στῷ ἀδελφός :-

† ὁ Ἐφέσου Χρῦσανθος	»	»	»	»
† ὁ Ἡρακλείας Διονύσιος	»	»	»	»
† ὁ Νικομηδείας Πανάρετος	»	»	»	»
† ὁ Σόφιας Παΐσιος	»	»	»	»

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹⁾ Ὁ ἀπὸ Τορνόβου Κωνσταντῖος Β' ἐπατριάρχευσεν ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι τοῦ 1835 (Γε.δ.ε.ώ.ν, Π. Π., σ. 692). Τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς του βλ. «Ὁρθοδοξία» ΙΒ' (1937), σ. 278.

²⁾ Νοοῦνται οἱ ἱερεῖς ἄλλων αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν ἢ ἄλλων δογμάτων.

³⁾ Ἀσύστατοι χαρακτηρίζονται οἱ ἄνευ συστατικῶν ἐπιστολῶν ἱερωμένοι. Ἀπολύτως περιφερόμενοι: οἱ περιφερόμενοι, ἐνῶ τυγχάνουσιν ἀπολελυμένοι.

† Ο ΛΑΜΠΗΣ ΚΑΙ ΣΦΑΚΙΩΝ
 ΕΥΜΕΝΙΟΣ ΦΑΝΟΥΡΑΚΗΣ